

O powstaniu stali anielskich

Klasztor cysterski w Lubiążu jest obecnie jednym z największych założeń sakralnych w Europie. Zakonnicy zostali sprowadzeni do Lubiąża już w 1163 r. przez księcia piastowskiego Bolesława I Wysokiego, a niedługo potem zaczęto wnosić średniowieczny kościół wraz z przyległymi zabudowaniami klasztornymi – najpierw romański, po jakimś czasie przebudowany w stylu gotyckim. W takiej formie trwał przez kolejne stulecia.

W 1648 r. zakończyła się wojna trzydziestoletnia, która spustoszyła Śląsk, znajdujący się wówczas pod panowaniem katolickich Habsburgów. W konflikcie ucierpiał znacznie także klasztor lubiąski, okupowany przez wiele lat przez wojska szwedzkie. Dzięki gospodarności cystersów pod kierunkiem opata Arnolda Freibergera (1589-1672), którzy sprawnie zarządzali rozległym majątkiem, po wojnie dość szybko zgromadzono środki na odbudowę i uzupełnienie zniszczonego lub złupionego wyposażenia. Po śmierci Freibergera jego następca Johann Reich (zm. 1691) zainicjował kompleksową modernizację klasztoru w barokowym stylu. Tym sposobem Lubiąż za rządów obu opatów stał się niezwykle atrakcyjnym miejscem dla poszukujących pracy artystów.

Pierwsze rzeźbiarskie zlecenia realizowały dla klasztoru bliżej nieokreślone warsztaty śląskie, badaczom lepiej znany jest dopiero legnicki warsztat rzeźbiarza Matthäusa Knote (1636-1672), pracujący dla cystersów od 1669 r. Po jego przedwczesnej śmierci dalszymi pracami kierowała wdowa po artyście, Anna Rosina Knote, natomiast w 1676 r. zakonnicy sprowadzili na Śląsk austriackiego rzeźbiarza Matthiasa Steinla (ok. 1644-1727). Przybysz wkrótce poślubił wdowę Knote (był to tradycyjny sposób na przejęcie warsztatu) i przeniósł pracownię z Legnicy do Lubiąża.

Pochodzący z okolic Salzburga, wykształcony najprawdopodobniej w Antwerpii lub w Amsterdamie Steinl był niezwykle zdolnym artystą. Bardzo dobrze zaznajomiony ze wzornikami (czyli zbiorami sztychowanych rysunków przedstawiających elementy architektoniczne, ornamenty itp., rozprowadzanymi po całej Europie) wydanymi przez francuskiego architekta Jeana le Pautre'a, stworzył w oparciu o nie projekty ołtarzy bocznych oraz kazalnicy dla kościoła klasztornego w Lubiążu. Zaprojektował także najwspanialsze dzieło rzeźbiarskie dla Lubiąża - majestatyczne stalle anielskie, powierzając ich wykonanie swoim współpracownikom (obecnie przypisuje mu się własnoręczne wykonanie jedynie dwóch figur aniołów). Już w 1682 r. przeniósł się do Wrocławia, gdzie przez pięć lat pracował dla biskupa Franza Ludwiga Pfalz von Neuburg, jednocześnie wciąż nadzorując prace prężnie działającego warsztatu lubiąskiego. Podczas pobytu we Wrocławiu opracował własne wzorniki – serie sztychów z ornamentami – wydane następnie w Norymberdze. W 1687 r. został powołany przez cesarza Leopolda I na stanowisko nadwornego rzeźbiarza w Wiedniu. Oprócz prac rzeźbiarskich (w tym niezwykle kunsztownie wykonanych figurek z kości słoniowej), zajmował się projektowaniem ołtarzy i świątyń, a także wykładał na wiedeńskiej Akademii Sztuk Pięknych. Mimo tak błyskotliwej kariery nie zerwał całkowicie kontaktów ze Śląskiem – jeszcze w 1715 r. zaprojektował ołtarz główny dla kościoła bonifratrów we Wrocławiu.